

fejedetei volnának. S mert a hinduk szintén nagy ideális értékeket hoztak létre s a zsidók a Biblia született tulajdonosai s a hinduk és a zsidók is a kaukázusi népek közé tartoznak, azért ezeket a kulturjavarokat is bekebelezték az „európai“-ba. Közben persze tudják nagyon jól, hogy pl. az ázsiai kultúra sokkal, de sokkal idősebb az európainál s hogy a kínai filozófusok, Buddha stb. szintén léteztek. Erről azonban ritkán esik szó. Afrika viszont és Ausztrália egyáltalán nem jön tekintetbe. Sötét, fekete földrészek ezek, gondolják, amelyek csak arra jók, hogy a falánk kapzsiság s a gyarmatosító államok szadizmusa kiszákmányolja, túrje határaik közt a rabszolgakereskedelmet, bár rendeleteivel, törvényeivel tiltja, anélkül, hogy a legkevesebbet is megtenné, pl. Amerikában az ártatlanul öldösött négerék érdekében. Holott ezek a feketék, akiket alacsonyrendűeknek nevez az európai kultúra, évezredes kulturával rendelkeznek, amiről az európai ember nem beszél, az európai iskola nem tud s amit az európai kulturhistória nem ismer, jóllehet az európai kultúra igen gyakran a hatása alatt állt. A négerék szikla feliratait és grafikus rajzai, agyag- és fa-edények ornamentális díszítései, amelyek a mozgás bámulatos visszaadásában a rajz legnagyobb európai mestereim túltesznek, mind a prehisztorikus néger kultúra emlékei. A „fekete faj“ kulturátságának mélységéről és magasságáról a legelevenebb bizonyítékokat a különböző négertörzsek évszázadokon keresztül fejlett költészete szolgáltatja. A néger költészet erkölcsi tartalma bizony meglepő, formái bizony csodálatosak... S ezt a világot pár ember kivételével Európában alig ismerik. Leo Frobenius könyve (Kulturgeschichte Afrikas) nem került el széles rétegekhez. Az iskolába viszont egyáltalán nem. Európa legdélibb államaiban, részint a földrajzi közelség, részint pedig a gyarmati kapcsolatok miatt élénkebb a tudat Afrikáról pl. Közép- vagy Észak-Európával szemben. Ezek a gyarmati kapcsolatok azonban épp azok a kapcsolatok, amelyek a legtöbbet tették a „fekete kultúra“ elsüllyesztése érdekében. A feketék kulturáját csak az egyre jobban önudatosodó fekete népek szabadság mozgalma viszi valójában majd a világ elé és mutatja be.

(A. H.)

A MAI NÉMET SZÍNHÁZ. Ha a színház színvonalát a mindenkori társadalmi életszakasz jellemző vonásának vesszük, úgy a mai Németország eredménye ebben a tekintetben egyenesen katasztrófális. A mai német reakció képtelen a valóság problémáit és konfliktusait művészileg valóságként visszaadni. A valóságot kénytelen a propaganda követelményei érdekében meghamisítani. Kizárólag az a fontos a mai Németország számára, hogy a széles tömegeket távol tartsa a gondolkodástól s azok tudatából minden haladó felelősséget kiirtson. Ez a törekvés a színházra úgy tartalmi mint formai szempontból végzetes.

Az első, ami a mai német színházról megállapítható, minőségi súlyedése. A weimari évek rengeteg tehetsége háttérbe szorult. (Különösen a vidéken.) A társulatokat a politikai megbízhatóság s a fajtisztaság követelményei szerint állítják össze. Az intendánsokat és szíárokat kizárólag a jó politikai összeköttetések tartják a helyükön. Különben a „tradíciók“hoz ragaszkodnak, félnék minden újítástól a színpadon. Azok a színpadujító törekvések, amelyek annyira hasznára váltak a hitlerizmus előtti német színháznak, teljesen szünetelnek.

A darabok tartalma? A darabok, amiket ma játszanak, kivétel nélkül a hatóságoktól való félelem termékei. A kísérleti drámának befellegzett! A legbiztosítottabb a „történelmi“ problematikába való

menekülés. Különbözően elegendő a mai német színházak műsorának futólagos áttekintése.

Nagy Frigyes ismét nagyon hálás téma. Berlinben jelenleg a felettébb aktuális A király című darabot adják, az elengedhetetlen Sanssouci-i kerekasztallal, mortjiális dialektusokkal s egyebekkel, amiktől a patrióták szíve dagad. Nyugatnémetországban a Poroszország életszakaszai című történelmi dráma virágozik, mely a Napoleon korabeli „nemzeti felkelést” heroizálja. Münchenben legutóbb Katona család címen (a cselekmény ideje: 1782) egy, a francia „öselenség” ellen irányuló tendenciájú darabot mutattak be. A Berlinben újabban megnyitott „Fiatalok Színháza” Schiller Haramiák-ját játsza. Sziléziában egy 17. századbeli tárgyú darab fut, A mi öröktragédiánk. A művészi „fejlődés”-en kétségtelenül látszik a rendszer nyomai. A kilátások: a legtöbb német színházban rövidesen előveszik a beporosodott polcokról a császárságkorabeli udvari drámáiról, Ernst Wildenbruch vér- és vas-drámáit, Hitler háziköltője, Dietrich Eckart természetesen szintén feltámadását ünnepli. A színpadi eső-rög a lovagi fegyverzetektől, s a színpadi szabók sorozat-szám állítjaék elő a biborpalástokat.

Természetesen olykor-olykor kevésbé ódon darabok is színre kerülnek. Konjunkturája van a világháborús drámáknak. Különösen szerepelnek a Langemarek típusu darabok, amelyek igen értenek a történelmi valóság meghamisításához. Ennek a konjunkturának azonban nincsenek fogyasztói. A „slager” egyelőre meghall a német színpadon. Még az annak idején bevált darabok új betanulása sem használ. Itt-ott azután akad olyan darab, amely aktuális problémát „dolgoz fel.” Ilyenek elsősorban a „határvidék” drámák. Tipikus ebben a nemben Kaerge] Andreas Hollmann-ja Az internacionális kérdéseket érintő darabok viszont felettébb misztikusak. Schreyvogel A halál Genfben című darabjában egy titokzatos „ifjúság” képzelődés kulisszák közt medítál teli dagályval, anélkül, hogy az egész értelme kiderülne. Hasonló drámák tömege felvonulóban...

S az u. n. „könnyű Muzsa”? Különösen szeretik az elképzelt legprimitívebb „népies zamató” vigjátékokat. Sherlock-Holmes-vigjátékok, kaszárnyaromantika, vér, és föld-drámák, mely utóbbi a bajor Billinger specialitása, töltik ki a műsort. Korprobléma, egyetlenegy sem, sehol. Semmi új. A valóság teljesen eltűnt. Alig másfél év alatt a német dráma olyan nagyot zuhant, hogy színvonalra mélyen alatta van a császárság korabelinek.

(Berlin)

Willy Helm

RODALOMSZEMLÉLET ÉS VILÁGSZEMLÉLET. A mai társadalmi

élet minden megfigyelője észlelheti, hogy az élet „elirodalmosodik”. Soha annyira az írott szó nem befolyásolta még a tömegek életét, mint napjainkban. Mintha a többség elvesztette volna a közvetlen, valóságos étellel való kapcsolatát: úgy szeret, gondolkodik, sétál, kívánczik, úgy gyűlöl, harcol, bírál, mint könyvben, újságban olvasta, rádióban hallotta, filmben látta. (Napjaink filmje is elsősorban irodalmi termék.) Az emberiség élete tulajdonképpen mindig nagyrészt az utánzáson alapult, csak hogy régen az öregektől tanult hagyományos szokásokat utánozták, most meg elsősorban az irodalom által közvetített életformákat.

Az irodalomnak ezt a megnőtt jelentőségét regisztrálja Hankiss János új könyvében, melyben a Napkeletben és Debreceni Szemlében